

DZIEJE JĘZYKA POLSKIEGO

NAPISAŁ ALEKSANDER BRÜCKNER

WYDANIE DRUGIE, ZMIENIONE I POWIĘKSZONE Z 70 RY-
CINAMI W TEKŚCIE I DWIEMA NA OSOBNYCH TABLICACH

NAKŁADEM TOWARZYSTWA NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH WE LWOWIE
SKŁADY GŁÓWNE W KSIĘGARNIACH: GUBRYNOWICZA I SYNA WE LWOWIE
□ □ □ □ □ □ I GEBETHNERA I WOLFFA W WARSZAWIE □ □ □ □ □ □

NAUKA I SZTUKA

WYDAWNICTWO TOW. NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH WE LWOWIE
POD REDAKCYĄ MIECZYSŁAWA TRETERA

TOM III.

DZIEJE JĘZYKA POLSKIEGO

KOMISYĘ REDAKCYJNĄ STANOWIĄ: DR. ZYGMUNT BATOWSKI, DR. LUDWIK
FINKEL, DR. MARYAN JANELLI, DR. EDWARD PORĘBOWICZ, DR. KONSTANTY
WOJCIECHOWSKI, DR. KAZIMIERZ TWARDOWSKI, DR. IGNACY ZAKRZEWSKI

TRZEŚĆ KSIAŁKI.

	Str.
Przedmowa do wydania pierwszego	1
Przedmowa do wydania drugiego	5

WSTĘP.

Języki aryjskie i słowiańskie; miejsce polszczyzny. Pierwsze wpływy obce i ich znaczenie dziejowe	7
---	---

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

Doba przedhistoryczna (r. 600—1100). Odrębność języka polskiego i jej cechy. Głosownia i jej przemiany. Wpływ chrześcijaństwa i słownictwa jego. Imiennictwo polskie. Nazwy osobowe. Nazwy miejscowe i właściwe ich znaczenie	13
---	----

ROZDZIAŁ DRUGI.

Pierwsza doba historyczna (1100—1500). Rzecz o formach. Wpływy obce na słownictwo rodzime; germanizmy. Oddziaływanie języka polskiego na pruski	37
---	----

ROZDZIAŁ TRZECI.

Pierwsza doba historyczna (1100—1500). Początki piśmiennictwa polskiego. Wpływy czeskie. Pieśni, kazania, psalterze, biblia. Poezya i proza; rozwój pisowni i języka. Starania duchowieństwa; rola jego i niewiaŝt w tworzeniu języka piśmiennego	72
---	----

ROZDZIAŁ CZWARTY.

Druga doba historyczna (1500—1763). Język wykształconych a ludowy. Rzecz o słowotwórstwie. Rozwój dalszy mowy piśmiennej; wpływ reformacyi i humanizmu. Powolny upadek za Sasów. Nowe wpływy obce, łacińskie i włoskie. Zdobycze kultury i języka polskiego na wschodzie	93
--	----

ROZDZIAŁ PIĄTY.

Doba najnowsza. Uwagi o składni. Zubożenie języka »klasyków«; romantyzm a język; moderniści. Wpływy obce. Gwary i ich różnice	125
---	-----

ROZDZIAŁ SZÓSTY.

Dzieje wyrazów. Ich znaczenie dla dziejów pierwotnych. Etymologia, jej metoda, dawna i nowa, jej drogi i manowce. Jak należy badać słowa i co z nich wynika? . 151

DODATEK.

Zasady naszej pisowni i ich sprzeczność; zasada etymologiczna dla słów i imion mowy własnej, zasada fonetyczna dla słów i imion obcych. Uwagi o rymach	173
Alfabetyczny spis treści	177
Spis słów objaśnionych	183
Spis rycin	187
Treść książki	189

SPIS RYCIN.

A) W TEKŚCIE.

	Str.
1. Miniatura z graduatu krakowskiego z XVII w.	1
2. Orzeł Zygmuntowski z druków krakowskich XVI w.	3
3. Inicjał z druków krakowskich z XVI w.	5
4. Drzeworyt z druków Unglerowskich	5
5. Inicjał z antyfonarza polskiego z XV w.	7
6. Inicjał z druków Hallera	13
7. Drzeworyt z druków krakowskich XVII w.	36
8. Trójca św. Miniatura z XV wieku. Ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie .	37
9. Bulla papieska z r. 1136 z nazwami polskimi (z »Monumenta Poloniae palaeographica« ed. St. Krzyżanowski)	39
10. Bogurodzica. Z rękopisu ks. Macieja z Grochowa, około r. 1410, w Bibliotece Jagiel- lońskiej w Krakowie	41
11. Kazania świętokrzyskie. Strona pierwsza	42
12. Kazania świętokrzyskie. Strona druga	43
13. Psalterz floryański (z Dra H. Biegeleisena »Illustrowanych Dziejów Literatury Polskiej«. Wiedeń, J. Bondy, Tom I, tablica przy str. 228)	45
14. Psalterz Puławski (podł. przedruku homograficznego z kodeksu pergaminowego ks. Władysława Czarotoryskiego, wykonanego przez Ad. i St. Pilińskiego (1880), karta 1 verso)	47
15. Rycina ze »Statutu wiślickiego«	49
16. Ortyłe magdeburskie (Tekst polski z XV w., z kodeksu papierowego nr. 50 w Biblio- tece Ossolińskich we Lwowie)	51
17. Słowniczek wyrazów prawa magdeburskiego	53
18. Modlitewnik Nawójki	55
19. Miniatura z rękopisu polskiego z XI w.	57
20. Pacierz na oprawie książki z XV w.	59
21. »Ojcie Nasz« i »Zdrowaś Marya«, druk z 1475 r.	61
22. Początek ewangelii św. Jana, z »Septem Epistolae Canonicae« (druk. około r. 1516) .	63
23. Pieśń »Bogurodzica« ze »Statutów« Łaskiego (1506 r.)	65
24. Miniatura z graduatu krakowskiego z XVI w.	67
25. Powieść o papieżu Urbanie z »Agendy« z r. 1514. (Z Biblioteki Ossolińskich we Lwowie)	69
26. Drzeworyt drukarni M. Szarfenberga z r. 1570	71
27. Inicjał H. B. Griena z druków krakowskich XVI w.	72
28. Stronica z »Rozmów króla Salomona z Marcholttem« (Marcholt, Kraków, H. Wieter 1521), podług wydania Dra L. Bernackiego, Haarlem 1913	73

	Str.
29. Znak drukarni Hallera z r. 1504	75
30. Karta tytułowa »Żywotu« Opecia	77
31. Miniatura z przywileju z r. 1519	79
32. Karta z »Modlitewnika«. Druk około r. 1520. (Z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie).	81
33. Z »Testamentu Starego i Nowego«, druk około r. 1520. (Z Biblioteki Ossolińskich we Lwowie)	83
34. Rycina z »Testamentu Starego i Nowego«	85
35. Św. Władysław. Drzeworyt z książki Pawła z Krosna	87
36. Karta tytułowa »Ecclesiastes« z r. 1522. (Z Biblioteki Dzieduszyckich we Lwowie) .	89
37. »Fortuny i cnoty różność«. Karta tytułowa (1524 r.)	91
38. Miniatura z graduła krakowskiego z XVI wieku	93
39. Karta tytułowa »Żywotu Józefa« Mikołaja Reja	95
40. Karta tytułowa »Psalterza« M. Reja	97
41. Karta tytułowa »Zwierzyńca« M. Reja	99
42. Św. Władysław i św. Stanisław. Drzeworyt z druku H. Unglera z r. 1514	101
43. Autograf Jana Kochanowskiego. List do St. Fogelwedera, podług podobizny zawartej w J. Kochanowskiego »Dzielał Wszystkich«, wydanie pomnikowe R. Pleniewicza. Tom IV, str. 461 (Warszawa 1884)	103
44. Biblia Leopoldy	105
45. Autograf Mikołaja Reja z Nagłowic	107
46. Biblia Radziwiłłowa z r. 1563	109
47. Drzeworyt z Biblii Radziwiłłowej (r. 1563)	111
48. Biblia Budnego	113
49. Biblia ks. Jakóba Wujka	115
50. Polska oprawa książki z XVI wieku	117
51. »Ortografia« St. Zaborowskiego (r. 1518)	119
52. »Ortografia polska« z »Testamentu Nowego« Seklucjana (r. 1551)	121
53. Karta tytułowa »Nowego Karakteru Polskiego« Januszowskiego (r. 1594)	123
54. Winietka z druków krakowskich XVII w.	124
55. Miniatura z antyfonarza z r. 1536	125
56. Strona z »Nowego Karakteru Polskiego« Januszowskiego	127
57. Polska oprawa książki z czasów Renesansu	129
58. Autograf Łukasza Górnickiego	131
59. Autograf ks. Piotra Skargi	133
61. Polska oprawa książki z XVI wieku	135
62. Autograf Wacława Potockiego	137
63. Autograf Wespazjana Kochowskiego	139
64. Ks. Onufry Kopczyński, twórca gramatyki polskiej. Drzeworyt J. Styfięgo z rysunku Polkowskiego (Tygodnik Ilustrowany, Tom V, rok 1862, str. 21)	141
65. Karta tytułowa »Słownika języka polskiego« S. B. Lindego	143
66. Karta z autografu »Pana Tadeusza«	145
67. Karta z autografu »Króla Ducha«	147
68. Karta z autografu »Wandy« Z. Krasińskiego	149
69. Znak drukarni Szarfenberga	150
70. Inicyał z druków krakowskich XVII w. (Muczkowski »Zbiór odcisków«)	151

B) NA OSOBNYCH TABLICACH.

71. Podobizna jednej karty z Biblii królowej Zofii. Litografia 10-barwna in folio przy str.	81
72. Samuel Bogumił Linde, twórca słownika historycznego i porównawczego przy str.	145